

Innhold

Innledning	1
Hvordan er veilederen bygget opp?	1
Del 1: Informasjon og tilgjengelige tjenester	2
1.1 Anbefalinger	2
1.2 Informasjon om sosiale tjenester	2
1.3 Oppsøkende virksomhet	2
1.4 Samarbeid med frivillige organisasjoner	3
Del 2: Kartlegging av den enkeltes behov	3
2.1 Anbefalinger	3
2.2 Kartlegging	3
Del 3: Vurdering og beslutning	6
3.1 Anbefalinger	6
3.2 Utmåling av stønad etter sosialtjenesteloven § 18	6
3.3 Andre muligheter	8
3.4 Vurdering etter sosialtjenesteloven § 19	9
Del 4: Oppfølging 4.1 Anbefalinger	10
4.2 Opplysning, råd og veiledning	10

Innledning

For tiden opplever vi prisøkning på en rekke varer og et høyere rentenivå enn det vi er vant med. Dagens situasjon med økte levekostnader har ført til at flere sliter økonomisk og kan være i behov av hjelp fra NAV- kontoret.

De som trenger hjelp kan være personer som har økonomisk stønad som hovedinntektskilde, og det kan være personer som har arbeidsinntekt eller statlige eller kommunale ytelser som ikke lenger strekker til.

Formålet med sosialtjenesteloven er å bedre levekårene for vanskeligstilte, bidra til sosial og økonomisk trygghet og fremme overgang til arbeid, sosial inkludering og aktiv deltakelse i samfunnet. Tjenestene som er regulert i loven er i stor grad behovsbaserte rettigheter. Det betyr at det alltid må foretas en konkret og individuell vurdering i hver enkelt sak. Tjenestene skal fremme lovens formål og bidra til selvhjelp. Det skal særlig legges vekt på ivaretagelse av barn og unges behov.

Sosialtjenesteloven er samfunnets siste sikkerhetsnett for dem som trenger det. Det er ikke minst viktig i tider som denne, når mange opplever utrygghet og de som har minst fra før rammes aller hardest.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet har gitt Arbeids- og velferdsdirektoratet i oppdrag å utarbeide en egen veileder om økonomisk sosialhjelp med utgangspunkt i dagens situasjon med økte levekostnader.

Formålet med veilederen er å:

- synliggjøre det store handlingsrommet sosialtjenesteloven gir kommunene
- gi NAV-kontorene et praktisk hjelpemiddel for å kunne utøve skjønn og foreta konkrete og individuelle vurderinger

Arbeids- og velferdsdirektoratet sine anbefalinger i veilederen ligger innenfor dagens regelverk og fraviker ikke alminnelig forsvarlighetsvurderinger.

Utover det som fremkommer av veilederen, viser vi til rundskrivet til lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen, Hovednr. 35 for mer utfyllende veiledning.

Nyttige kilder og lenker

- lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen
- rundskrivet til sosialtjenesteloven
- brev til kommunene på regjeringen.no
- brev til kommunene om prisvekstens betydning

Hvordan er veilederen bygget opp?

Veilederen består av fire deler:

1. Informasjon og tilgjengelige tjenester
2. Kartlegging av den enkeltes behov
3. Vurdering og beslutning
4. Oppfølging

Veilederen gjelder i hovedsak økonomisk stønad og opplysning, råd og veiledning. Det er likevel tatt inn nødvendige henvisninger til andre bestemmelser i sosialtjenesteloven der det passer.

Del 1: Informasjon og tilgjengelige tjenester

1.1 Anbefalinger

NAV-kontoret bør:

- Gi generell informasjon om sosiale tjenester til befolkningen, og tilpasset informasjon til utsatte grupper og samarbeidspartnere.

1.2 Informasjon om sosiale tjenester

NAV-kontoret har veiledningsplikt. Veiledningen må tilpasses situasjonen og kapasiteten som NAV-kontoret har til å ta på seg slik virksomhet. I dagens situasjon er det særlig viktig at NAV-kontoret kommer frem til gode måter å veilede enkeltpersoner og fange opp hjelpebehov.

NAV-kontoret må sørge for at informasjon om de sosiale tjenestene når ut til befolkningen. Dette kan blant annet gjøres ved å ha oppdaterte og tilgjengelige opplysninger, herunder informasjon om kontorets åpningstider og vakttelefonnumre, på nav.no og kommunens hjemmesider.

Forebyggende innsats forutsetter en samlet innsats fra flere sektorer, både kommunale, fylkeskommunale og statlige aktører. Personer som ikke er i kontakt med NAV-kontoret fra før, kan ha kontakt med andre deler av hjelpeapparatet. For at andre skal kunne vurdere hvordan NAV-kontoret kan bidra, må disse tjenestene ha kunnskap om NAV sine oppgaver og ansvarsområder. Kommunen må vurdere hvordan man best kan informere om NAV sitt tilbud også til andre aktuelle samarbeidspartnere.

1.3 Oppsøkende virksomhet

NAV-kontoret har et særlig ansvar overfor utsatte grupper. Personer som har hatt minst fra før, vil være enda mer utsatt i tider med økte levekostnader. Kommunen må derfor rette innsatsen spesielt mot utsatte grupper for å søke å hindre at disse personene havner i vanskelige livssituasjoner. Personer i utsatte grupper kan være barn, unge, voksne og eldre.

Oppsøkende virksomhet kan være en av flere hensiktsmessige metoder for å nå grupper som kan ha behov for tjenester, men som av ulike grunner ikke selv oppsøker NAV-kontoret.

Oppsøkende virksomhet kan for eksempel rettes mot formelle og uformelle møteplasser blant utsatte grupper.

1.4 Samarbeid med frivillige organisasjoner

Frivillige organisasjoner utfører oppgaver både for å styrke tilbudet og for å sikre mangfoldet i tilbudet til vanskeligstilte. Frivillige organisasjoners arbeid innebærer et supplement til sosialtjenesteloven, og skal ikke overta NAV-kontorets ansvar for lovpålagte tjenester. Dette innebærer at NAV-kontoret blant annet ikke kan henvise personer til matutdeling i stedet for å yte økonomisk stønad.

Samtidig arbeider flere av disse organisasjonene med de samme oppgavene som NAV-kontoret. Formålene i loven forutsetter at NAV-kontoret også samarbeider med frivillige aktører som har betydning for de sosiale tjenestene. Et slikt samarbeid kan innebære felles tjenesteutvikling og opplysningsvirksomhet.

Frivillige organisasjoner kan også komme i kontakt med personer som trenger hjelp. Kommunen bør derfor vurdere om slike organisasjoner bør få informasjon om de sosiale tjenestene og hvordan brukere kan kontakte NAV-kontoret.

Nyttige kilder og lenker

- Sosialtjenesteloven § 12
- Sosialtjenesteloven § 13
- Sosialtjenesteloven § 14
- Sosialtjenesteloven § 17
- Tverrsektoriell veileder om samarbeid, samordning og barnekoordinator

Del 2: Kartlegging av den enkeltes behov

2.1 anbefalinger

NAV-kontoret bør:

- Være aktive i kartleggingsprosessen slik at man får avdekket hva brukeren har behov for.
- Ha et særskilt fokus på barn og unge.
- Være bevisste på hvilke opplysninger som faktisk er nødvendige i den enkelte sak, og på hvilken måte opplysningene skal dokumenteres
- Stille mindre krav til kartlegging og dokumentasjon dersom behovet er kortvarig.

2.2 Kartlegging

NAV-kontoret skal sikre at saken er så godt opplyst som mulig før det treffes en avgjørelse om tjenester etter loven. Søknadsskjema vil ofte ha mye informasjon om brukerens behov. Samtidig er det mange nye brukere som ikke vet hva man kan søke om eller hva som er relevant for NAV-kontoret å vite.

Dette betyr at brukere må få tilpasset veiledning om hva NAV-kontoret kan bidra med og hvilken informasjon de trenger for å kunne gi denne hjelpen. NAV-kontoret har også et selvstendig ansvar for å identifisere hjelpebehov. NAV-kontoret må være aktive i kartleggingsprosessen slik at man får avdekket hva brukeren har behov for.

I en tid med raske endringer i levekostnader, er det særlig viktig at NAV-kontoret følger med på gjeldende prisnivå i samfunnet, kartlegger hvilke nødvendige utgifter brukeren har og hvor høye disse utgiftene faktisk er nå. Brukermedvirkning er sentral i kartleggingsprosessen, og NAV-kontoret bør derfor undersøke hva brukeren selv mener at vedkommende har behov for. NAV-kontoret bør også informere bruker og gi eksempler på hvilke utgifter som er, eller kan være, nødvendig å dekke. Det må undersøkes om dette er utgifter brukeren har og ønsker å søke om stønad til.

Hvor mye som skal kartlegges må vurderes individuelt i hver sak, ut fra den enkeltes situasjon og hva det søkes om. Det kan for eksempel være forskjellig hva som må kartlegges for førstegangssøkere, personer som har et kortvarig behov for hjelp og for personer som har mottatt økonomisk stønad over tid. NAV-kontoret bør derfor innledningsvis i kartleggingen søke å avklare hvor lenge brukeren vil ha behov for hjelp fra NAV. Det kan for eksempel være aktuelt å skille mellom hva som er behovet de nærmeste ukene/månedene (kortvarig behov), og hva som er behovet utover dette (behov over lengre tid).

Kartlegging av behov for familier, barn og unge

NAV-kontoret skal være spesielt oppmerksomme på forhold som er av betydning for oppvekstvilkårene for barn og unge, herunder betydningen av en stabil bosituasjon. Barn og unge skal sikres en trygg oppvekst og kunne delta i alminnelige skole- og fritidsaktiviteter, uavhengig av om foreldrene har en vanskelig økonomi. Det er særlig viktig at barn og unge gis anledning til å delta i aktiviteter som det er vanlig å delta i der de bor.

For å avklare barns behov og eventuelle synspunkter, bør NAV-kontoret for eksempel spørre foreldre om:

- Er det noe barna dine trenger eller ønsker å være med på?
- Hvordan bruker dere å feire høytider?
- Hva er det viktigste for deg og din familie akkurat nå?

Kortvarige behov

For nye søkere kan det ta tid å kartlegge alle opplysninger. Dette kan være fordi NAV-kontoret ikke kjenner bruker, og fordi det tar tid å utvikle relasjon og tillit til å dele opplysninger av betydning for saken. Det kan også være at det haster å gi hjelp.

I noen saker vil det være klart at brukeren kun har behov for hjelp i en kort periode. Dette kan være brukere som i utgangspunktet klarer seg selv, men som på grunn av ekstraordinære hendelser eller utgifter har kommet i en vanskelig situasjon. Det kan også være behov for å gi hjelp i en kort periode inntil vedkommende får anledning til å redusere utgiftene sine, for eksempel gjennom økonomisk råd og veiledning fra NAV-kontoret.

NAV-kontoret må sikre hjelpebehovet «her og nå». Dersom hjelpebehovet antas å være kortvarig, kan det stilles mindre krav til kartlegging enn dersom hjelpebehovet går over lengre tid.

For brukere med kortvarige behov, trenger NAV-kontoret ofte bare opplysninger om:

- Familie- og bosituasjon (om søker bor alene, har forsørgeransvar)
- Økonomisk situasjon (innestående på konto, eventuelle inntekter i tiden framover, boutgifter som husleie, strøm, boliglån, mm, helseutgifter og eventuelle utgifter til barn)

Behov over lengre tid

For søkere som har fått sitt akutte og/eller kortvarige hjelpebehov dekket, men har behov for ytterligere hjelp, kan det være nødvendig å kartlegge behov og situasjonen mer grundig.

Det kan for eksempel være at flere opplysninger er nødvendige for at saken skal være tilstrekkelig opplyst. Dette kan både være knyttet til at bruker har flere eller høyere utgifter enn det som ble kartlagt ved første søknad, eller opplysninger som er av betydning for å vurdere hvordan bruker kan bli selvhjulpen.

For brukere med behov for hjelp over lenger tid, trenger NAV-kontoret ofte opplysninger om:

- den økonomiske situasjonen (er det for eksempel utgifter som kan reduseres, muligheter til selvforsørgelse som kan utnyttes, noe mer bruker trenger å få dekket for å kunne bli selvhjulpen mv.)
- Behov for oppfølging og samarbeid med andre (for eksempel økonomisk rådgivning)

Dersom familien har barn, må barnas situasjon og behov kartlegges grundigere dersom behovet er langvarig. Forhold som må kartlegges er blant annet:

- Sosial- og helsesituasjon til barna
- Familiens nettverk
- Barnas skolesituasjon
- Behov for utstyr og klær (for eksempel PC og mobiltelefon)
- Fritidsaktiviteter
- Internettilgang og mobilabonnement
- Andre særlige behov for bruker og familien (for eksempel bil)

Hjelp i en nødssituasjon

Hvis henvendelsen gjelder hjelp i en nødsituasjon, må søknaden vurderes raskt, helst samme dag. Hvilke opplysninger som skal innhentes og hvordan de skal dokumenteres må begrenses til et minimum for å sikre rask saksbehandling.

Dokumentasjon

Det må foreligge opplysninger i saken som dokumenterer om søker har et hjelpebehov eller ikke. NAV-kontoret må gjøre en konkret og individuell vurdering av hvordan opplysningene skal dokumenteres. Det innebærer å vurdere om det er tilstrekkelig at en opplysning kan tas imot muntlig, eller om det er nødvendig å innhente skriftlig dokumentasjon.

Det er viktig at NAV-kontoret har tillit til de opplysningene som brukerne legger frem. Der hjelpebehovet er kortvarig bør NAV-kontoret i større grad innrette fokuset mot hvilken dokumentasjon som er nødvendig for å finne gode løsninger sammen med brukeren, og i mindre

grad behovet for kontroll. Dersom behovet er kortvarig, kan opplysningene dokumenteres på følgende måte:

- Utskrifter og/eller mobilbilder av dokumenter.
- Egenerklæring fra søkeren:
 - Egenerklæringen kan bestå i at utfylt søknad med opplysninger er signert, dette gjelder også søknader som er sendt digitalt gjennom nav.no.
 - Egenerklæringen kan også være muntlig, og skrives ned i journalnotat av NAV-kontoret.

Dersom behovet er mer langvarig kan det være at flere av opplysningene nå må dokumenteres i *form av innhentede dokumenter* som lønnslipp, husleiekontrakt, saldoutskrift og likning mv. Brukermedvirkning er viktig, og NAV-kontoret bør informere bruker om hvorfor dokumentasjon er nødvendig.

Kontoutskrifter inneholder store mengder personlig informasjon, og mye av dette er ikke relevant for NAV-kontorets behandling av saken. Kontoutskrift kan derfor ikke kreves fremlagt rutinemessig.

Nyttige kilder og lenker

- Sosialtjenesteloven § 41
- Sosialtjenesteloven § 42
- Sosialtjenesteloven § 43
- Forvaltningsloven § 17

Del 3: Vurdering og beslutning

3.1 anbefalinger

NAV-kontoret bør:

- Legge vekt på hva brukeren selv mener at vedkommende trenger, og velge den løsningen som best fremmer lovens formål.
- Fortløpende vurdere om satser eller veiledende normer danner et godt utgangspunkt for utmåling av økonomisk stønad, sett opp mot gjeldende prisnivå i samfunnet.
- Vurdere de faktiske utgiftene på søknadstidspunktet og være tilbakeholden med å stille vilkår om salg av eiendeler dersom hjelpebehovet er kortvarig.
- Vurdere å gi stønad etter § 19 dersom bruker er i en vanskelig livssituasjon.

3.2 Utmåling av stønad etter sosialtjenesteloven § 18

Tjenestene som er regulert i sosialtjenesteloven er i stor grad behovsbaserte rettigheter. Dette betyr at loven i stor grad gir rom for bruk av faglig skjønn for å finne frem til fleksible løsninger som er tilpasset behovene til den enkelte.

Hovedprinsippet for behandling av søknader er derfor at det må foretas individuelle vurderinger basert på opplysninger fra kartleggingen. Dette gjelder både vurderinger av stønadsnivået og hvilke utgifter som er nødvendige for den enkelte.

Formålsbestemmelsen hjelper veileder med hvordan skjønnnet skal utøves. Enkelt kan man si at der en kan velge mellom flere løsningsalternativ, skal en velge den løsningen som best fremmer lovens formål og som bidrar til å gjøre den enkelte selvhjulpen.

Det er den enkelte bruker som kjenner sitt behov best og som vet hva som kan bidra til at han/hun kommer seg ut av en vanskelig livssituasjon. NAV-kontoret bør derfor legge vekt på hva brukeren selv opplever at vedkommende trenger.

Statlige retningslinjer og kommunalt fastsatte normer

Normer eller satser er kun veiledende for utmåling av stønad, og kan ikke erstatte den individuelle vurderingen. Stønadsnivået for den enkelte søker skal fastsettes med bakgrunn i den konkrete og individuelle behovsprøvingen som er foretatt. Kommunen bør fortløpende vurdere om veiledende normer som brukes, danner et godt utgangspunkt for utmåling av økonomisk stønad sett i sammenheng med prisveksten.

Det skal foretas en skjønnsmessig vurdering i hver enkelt sak, det vil si for hver enkelt person og eventuelt for hver gang vedkommende søker. Bruk av skjønn kan føre til ulikheter i stønadsnivået. Så lenge forskjeller er saklig begrunnet i ulike individuelle behov, er det lovlig. En søknad kan ikke avslås ved å vise til at en bruker har inntekter over statens eller kommunens satser for tilsvarende husholdningstype, eller fastsette stønadsbeløpet i henhold til satser alene uten å ha foretatt individuelle vurderinger.

Utgifter til mat, og andre utgifter som de veiledende normene i utgangspunktet er ment å dekke, kan være vanskelig å anslå for den enkelte. NAV-kontoret må derfor kartlegge hvor store faktiske utgifter enkeltpersoner har, herunder om disse utgiftene har blitt høyere enn normalt som følge av prisstigningene. Dersom de faktiske utgiftene er høyere enn normen tilsier, må NAV-kontoret vurdere om det skal gis mer stønad. Personer som søker om økonomisk stønad vil alltid ha rett til å få dekket sine faktiske og nødvendige utgifter på et rimelig og nøkternt nivå, og dette må sees i sammenheng med prisutviklingen i samfunnet.

Hjelp i en nødssituasjon

Nødhjelpssatser eller stønad som er begrenset til det helt nødvendigste vil ikke være forsvarlig i lengre tid enn noen få dager. Hvis behovet for hjelp strekker seg utover noen få dager, må NAV-kontoret vurdere om stønaden dekker faktiske utgifter.

Nødvendige levekostnader

Det skal foretas en konkret og individuell vurdering av hvilke utgifter som er nødvendige for å sikre tjenestemottaker et forsvarlig livsopphold.

I høytider kan det for mange være behov for ekstra tilskudd til mat, gaver eller andre utgifter som kommer i denne forbindelse. I vurderingen av hjelpebehovet, må det tas særskilt hensyn til barnas behov. Dette omfatter også brukere som ikke har barn, og NAV-kontoret må vurdere å dekke ekstra kostnader for disse også.

Økte levekostnader kan føre til at flere opparbeider seg gjeld. Dette kan omfatte personer som ikke visste om retten til økonomisk stønad, trodde økonomisk stønad ikke ville bli nødvendig eller kviet seg for å oppsøke NAV-kontoret. Selv om dekning av alle former for gjeld som hovedregel ikke vil være nødvendige levekostnader, må NAV-kontoret vurdere å dekke gjeld som er brukt til nødvendige levekostnader i disse tilfellene. NAV-kontoret må også vurdere å dekke gjeld hvis manglende betaling kan føre til tap av bolig eller strøm.

Hvilke utgifter som er nødvendige for å sikre bruker et forsvarlig livsopphold vil kunne variere fra sak til sak. Det kan være tidkrevende å vurdere hver enkelt sak konkret og individuelt, men det er likevel viktig å gjøre disse vurderingene for å møte den enkelte søkers behov, og ivareta dem på best mulig måte. I vurderingen må det blant annet legges vekt på brukerens behov, om dekning av utgiften vil bidra til å oppnå formålene med loven og lengden på hjelpebehovet.

Kortvarige behov

NAV-kontoret må sikre hjelpebehovet «her og nå». Det kan ta tid å få oversikt over egen økonomi, og se på mulighetene til å få endret eller redusert ulike betalingsforpliktelser. Selv om utgiftene er høyere enn et rimelig og nøkternt nivå tilsier, bør NAV-kontoret vurdere å ta hensyn til faktiske utgifter i en kort periode. Dette kan for eksempel være frem til bruker har fått timeavtale for økonomisk rådgivning og bistand til å redusere sine utgifter.

Behov over lengre tid

Ved behov for økonomisk stønad over lengre tid, skal det tas hensyn til terminvise eller årlige utgifter. Det må i tillegg tas hensyn til at behovet for hjelp til vedlikehold og fornyelse av klær, innbo med videre vil øke i takt med varigheten av hjelpebehovet.

3.3 Andre muligheter

Det er krav i sosialtjenesteloven at den som søker om økonomisk sosialhjelp først må utnytte alle reelle muligheter til å forsørge seg selv før vedkommende har krav på økonomisk stønad. I dette ligger for eksempel at personen må søke trygdeytelser, bruke penger de har på bruks- eller sparekonto, selge eiendeler som ikke er nødvendig for livsoppholdet (som bil, båt, hytte, campingvogn) mv. Hvorvidt slike andre muligheter må benyttes før økonomisk stønad, beror på en konkret vurdering av den enkeltes situasjon.

Det kan ta tid å benytte andre muligheter. Dette kan være fordi det tar tid å få solgt eiendeler, at bruker venter på en beslutning om andre økonomiske rettigheter eller at bruker trenger opplysning, råd og veiledning. Det er ikke anledning å avslå en søknad fordi bruker har andre muligheter som ikke kan benyttes på kort sikt. NAV-kontoret må alltid ivareta hjelpebehovet inntil andre muligheter kan benyttes.

Vilkår om salg av eiendeler kan uansett ikke stilles som en forutsetning for å få sitt hjelpebehov vurdert, og skal som hovedregel settes i samarbeid med den som søker økonomisk sosialhjelp. I vurderingen av om det skal stilles krav om salg av eiendeler, er det viktig å ta hensyn til om hjelpebehovet er å anse som kortvarig eller ikke.

Kortvarige behov

Dersom en person er førstegangssøker, vil vilkår/krav om å selge eiendeler ikke være aktuelt for

å avklare og vurdere vedkommende sitt hjelpebehov her og nå. Vilkår om å realisere formuesgoder kan være uforholdsmessig byrdefullt hvis hjelpebehovet antas å være kortvarig.

Behov over lengre tid

For søkere som over en periode har fått råd og veiledning om å redusere sine utgifter og øke sine inntekter, kan det etter en konkret og individuell vurdering være forsvarlig å stille krav om at andre muligheter benyttes før økonomisk stønad innvilges. Eksempler på slike andre muligheter kan være inntekter ved salg av bil eller andre eiendeler. En forutsetning for dette er at eiendelene er vurdert å ikke være nødvendige for livsoppholdet til tjenestemottakeren. Personlige eiendeler, som klær og innbo av vanlig standard til personlig bruk, kan ikke kreves solgt.

Krav om å benytte andre muligheter til selvforsørgelse må ses opp mot situasjonen vedkommende står i på søknadstidspunktet, noe som vil være særlig aktuelt i dagens situasjon der mange opplever økte levekostnader. Også mulige konsekvenser for barn ved salg av eiendeler må vurderes og vektlegges. Det kan for eksempel gjelde hensynet til en stabil bosituasjon og deres mulighet til deltakelse i aktiviteter. NAV-kontoret bør heller ikke stille vilkår om salg der omsetningsverdien i dagens marked er liten i forhold til betydningen eiendelen har for brukers situasjon.

Hjelp fra frivillige organisasjoner

NAV-kontoret har ikke anledning til å henvise personer til frivillige organisasjoner som et alternativ til økonomisk sosialhjelp. Den hjelpen en bruker får fra frivillige organisasjoner, kommer i tillegg til den hjelpen NAV kan gi til de som trenger det, og er ingen erstatning for hjelp fra NAV.

Andre økonomiske rettigheter

Det finnes i dag flere offentlige støtteordninger som følge av den økte prisveksten. Et eksempel er økt bostøtte og strømstøtte. NAV-kontoret kan beregne slik støtte som inntekt, dersom støtten er ment å dekke samme formål som den økonomiske stønaden. Dersom andre økonomiske rettigheter ikke er tilstrekkelig, kan bruker likevel ha rett på supplerende stønad fra NAV.

Dersom bruker får innvilget andre økonomiske rettigheter, kan dette medføre at den økonomiske stønaden blir endret. For noen brukere vil endringer i allerede innvilgede ytelser kunne skape en uoversiktlig økonomisk situasjon. NAV-kontoret kan i slike tilfeller se bort fra at bruker mottar andre økonomiske rettigheter etter § 19.

Ved vurdering av søknad om stønad til familier skal det ikke tas hensyn til barnetrygd og barns inntekt av arbeid i fritid og skoleferier.

3.4 Vurdering etter sosialtjenesteloven § 19

Stønad etter sosialtjenesteloven § 19 er ikke en pliktmessig ytelse, men det skal alltid vurderes om stønad kan innvilges etter denne bestemmelsen. I denne vurderingen skal det tas hensyn til om tjenestemottakers livssituasjon er blitt, eller står i fare for å bli, så vanskelig at vedkommende ikke kommer videre uten hjelp. Stønad etter § 19 gir kommunen et vidt handlingsrom til å finne gode løsninger for den enkelte, samt forebygge og avhjelpe vanskelige livssituasjoner.

Stønad etter § 19 kan ytes i to typer situasjoner:

1. der utgiften i det konkrete tilfellet ikke er nødvendig for tjenestemottakers livsopphold, og
2. der alle andre muligheter til selvforsørgelse ikke er forsøkt.

Det kan være gode grunner for å innvilge stønad etter § 19 sett hen til dagens situasjon med høye levekostnader. Et eksempel på dette er der belastningen ved å utnytte den aktuelle inntektsmuligheten er for stor og kan få negative konsekvenser sett oppimot at hjelpebehovet er av kortvarig karakter.

Etter en individuell vurdering kan NAV-kontoret for eksempel:

- Dekke gjeld dersom de økonomiske problemene synes uoverkommelige.
- Dekke avdrag på boliglån inntil bruker får undersøkt muligheter for avdragsfrihet.
- Dekke utgifter som ikke er nødvendige eller som ligger over et rimelig og nøkternt nivå.
- Se bort fra at bruker mottar andre økonomiske rettigheter for å sikre bruker en stabil økonomisk situasjon.

Nyttige kilder og lenker

- Sosialtjenesteloven § 4
- Sosialtjenesteloven § 18
- Sosialtjenesteloven § 19

Del 4: Oppfølging

4.1 Anbefalinger

NAV-kontoret bør:

- Informere om opplysning, råd og veiledning til grupper som kan ha behov for tjenesten.
- Sørge for at ansatte har tilstrekkelig kunnskap om tjenesten.
- Sørge for tilstrekkelig kapasitet til å tilby tjenesten i det omfanget det er behov for.

4.2 Opplysning, råd og veiledning

Opplysning, råd og veiledning handler om å forebygge og løse sosiale og økonomiske problemer. Mange opplever nå en vanskelig økonomisk situasjon fordi levekostnadene øker.

De som merker dette aller mest er personer som lever i lavinntekt, inkludert barnefamilier, men også nye grupper i samfunnet opplever utfordringer knyttet til egen økonomi.

Det er viktig at tjenesten gjøres kjent for alle som kan ha behov for opplysning, råd og veiledning. Tjenesten kan gjøres kjent ved at NAV-kontoret gjør informasjon tilgjengelig på nett og i publikumsmottak samt ovenfor samarbeidspartnere. Informasjon om tjenesten kan være opplysning om hvordan man bestiller en timeavtale til en rådgiver og informasjon om NAV sin økonomi- og gjeldsrådgivningstjeneste på telefon.

Hensikten med økonomisk rådgivning er å gi økonomisk trygghet på kort og lang sikt. Når bruker først henvender seg til NAV, kan tjenesten omhandle hvordan man kan håndtere nåværende utgifter. I et lengre perspektiv vil tjenesten kunne handle om å se på mulighetene for å øke inntektene eller redusere utgiftene. Målet er at bruker skal kunne få bistand til å håndtere egen økonomi.

Økonomisk rådgivning kan for eksempel hjelpe brukere med å:

- få en oversikt over egen økonomi
- sette opp budsjett
- undersøke muligheter for å øke inntektene (for eksempel søke om andre økonomiske rettigheter, muligheter for salg av eiendeler mv.)
- undersøke muligheter for å redusere utgifter (for eksempel søke om moderasjon i barnehage, søke om avdragsfrihet på lån eller refinansiering og bistand til å stanse eventuelle utleggstrekk)

Personer som kan ha behov for tjenesten, må få sitt hjelpebehov vurdert uavhengig av om de har rett på økonomisk stønad eller ikke. Kommunen må sørge for at ansatte har tilstrekkelig kunnskap og at NAV-kontoret har kapasitet til å tilby tjenesten i det omfanget det er behov for i befolkningen.

En oppgang i prisnivået og høyere renter, kan føre til at flere opparbeider seg gjeld, eller at flere får problemer med å betjene den gjelden de har. Gjeldsrådgivning er en viktig del av NAV sitt tilbud, og er en tjeneste som kan tilbys etter sosialtjenesteloven § 17. Gjeldsrådgivning kan for eksempel innebære å hjelpe personer med å få oversikt over gjelden, eller forhandle med kreditorer for å få i stand en nedbetalingsavtale.

Nyttige kilder og lenker

- Sosialtjenesteloven § 17
- Veileder til sosialtjenesteloven § 17